
Hollandse aristocraat, maar degene die in 1854 de Amsterdamse Waarheidsvrienden bijeenbracht, onderwijzer Feringa, die in 1878 het eerste (en tevens laatste) gedenkboek van dit petitionnement leverde.⁸⁷ Een digitale database met gegevens uit de periode 1848-1878 zal aan het licht brengen dat Kuyper op diverse gebieden kon voortbouwen op wat anderen in diverse plaatsen en provincies reeds tot stand hadden gebracht.

Wie was toch die J. Vree?

Dat het onderzoek naar de lange lijnen tussen Odeon en het Volkspetitionnement, ondanks alle moderne digitale hulpmiddelen, toch nog moeizaam kan worden, zal ik demonstreren aan de hand van een voorbeeld uit Weesp. Odeon werd door minstens drie Weespers bijgewoond. Naast de al genoemde emeritus-predikant Van Velsen waren dat de gebroeders J.W. en J. Heijdanus, zonen van de notaris in genoemde Vechtstad. Beiden hadden te Utrecht rechten gestudeerd en werkten nu als advocaat. J.W., de oudste, was ten tijde van Odeon juist van wethouder tot burgemeester van zijn geboorteplaats opgeklommen. Daarnaast was hij regent van het St. Bartholomeusgasthuis en secretaris van het plaatselijk schoolbestuur. Beide broers waren actief in de hervormde gemeente. J.W. was secretaris van de kerkmeesters; J. was diaken. Van een behandeling van de uitnodiging voor Odeon wordt in de kerkenraadsnotulen niet gerept. Wel werd vastgelegd dat in de vergadering van 7 december 1848 bezwaren rezen tegen twee belangrijke onderdelen van het door de synode van dat jaar aangenomen concept voor een Herzien Algemeen Reglement. Eenparig waren alle leden van mening dat er 'meer ware vertegenwoordiging der gemeente' moest komen. De wegen gingen echter uiteen toen het nieuwe artikel 5 ('handhaving en aanbeveling van de Evangelische geloofsbelijdenis der Hervormde Kerk') werd besproken. Zeven leden, onder wie J. Heijdanus, wensten dat de synode 'verduidelijking' zou bieden; beide predikanten en één diaken lieten aantekenen dat ze dit niet nodig achtten. Vandaar dat niet de gehele kerkenraad, maar slechts een aantal leden samen met gemeentelieden uit Weesp en Weesperkarspel een adhesiebetuiging naar de Odeonorganisatie zond.⁸⁸ J.W. Heijdanus was in maart 1856 de eerste ondertekenaar van een adres van een aantal Weespers aan de Tweede Kamer, waarin 'uit godsdienstig oogpunt' bezwaren werden ingebracht tegen de tweede concept-Wet op het lager onderwijs van minister G.C.J. van Reenen. Het adres maakte deel uit van een succesvolle, massaal (13.500) getekende actie. J. Heijdanus stond in dat jaar en ook in 1868 in contact met H.J. Koenen.⁸⁹ In 1869 behoorden de gebroeders Heijdanus tot de veertien notabelen van hervormde en afgescheiden huize die de Hulp-Vereeni-

⁸⁷ N.M. Feringa, *Gedenkboek betreffende het volkspetitionnement*, Amsterdam 1878.

⁸⁸ Zie voor J.W. (1809-1870) en J. Heijdanus (1813-1881): H.J. Over de Linden, *Burgemeesters van Weesp en Weesperkarspel in de 19^e eeuw*, Weesp 1998, 36-38. Archief der Hervormde Gemeente te Weesp en Driemond, 1602-2006 (2008-2010), no. 4 en 47; RHC Vecht en Venen GAWO43-1.

⁸⁹ *Hand. Tweede Kamer 1855-1856*, zitting 7 maart [aldaar foutief: W.J. Heijdanus]; <http://www.statengeneraaldigitaal.nl>. Vree, *Kerk, huis, school en staat*, 299. Zie voor de brieven aan H.J. Koenen: Amsterdam, UvA: UB: HSS-mag.: Reveil Archief, Verz. Koenen.